

Натура 2000

BG

ПРИРОДА

© Frank Vassen

„Натура 2000“ е общоевропейска мрежа от защитени територии, създадена за да осигури оцеляването на най-ценните биологични видове и местообитания в Европа. Тя не е ограничена до природни резервати, а се основава на много по-широкия принцип на запазване и устойчиво ползване на природните ресурси, при което хората и дивата природа да могат да съжителстват в хармония.

Към края на 2008 г. мрежата ще включва повече от 25 000 зони, покриващи около 20 % от сушата в ЕС — около 800 000 км² — както и 100 000 км² от морската територия.

„Натура 2000“ заема централно място в политиката на ЕС по отношение на природата и е забележително доказателство за ангажимента на Европа да работи за запазването на своето богато естествено биологично разнообразие за бъдещите поколения.

Дивата природа и екосистемите на Европа са изложени на опасност. ЕС поема ангажимент да спре намаляването на биологичното разнообразие до 2010 г. и участва в глобално споразумение за значително ограничаване на загубите му. „Натура 2000“ е от решаващо значение за постигането на тази цел.

Мрежата се основава на два новаторски акта на законодателството на ЕС: Директивата за птиците от 1979 г. и Директивата за местообитанията от 1992 г.

„Натура 2000“ още е в процес на разрастване, като покрива все по-големи и по-големи области от европейската флора и фауна. Тя вече предлага защита на повече от 1000 редки и застрашени животински и растителни вида и 200 вида местообитания на територията на 27-те държави-членки.

природа

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

околна среда

Факт 1 — В наш интерес е да запазим биологичното разнообразие

Биологичното разнообразие в Европа е застрашено: много от местните животински видове са застрашени. Около 800 растителни вида в Европа са застрашени от изчезване, а повечето рибни запаси са под безопасния си минимум. Изчезването е завинаги — то не може да бъде върнато назад.

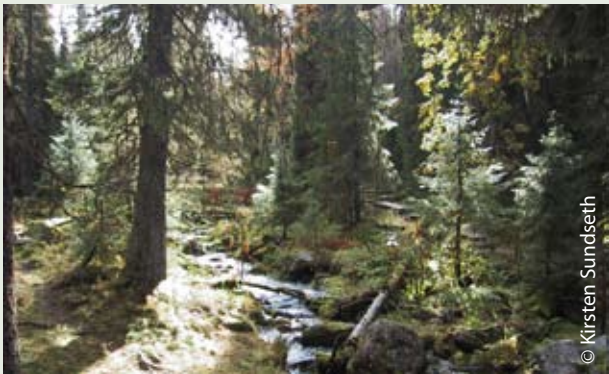
Има много причини да се действа незабавно, за да се спре загубата на биологично разнообразие. Наш морален дълг е да запазим планетата за бъдещите поколения. Природата не е само отдиш, развлечение или вдъхновение. Екосистемите ни осигуряват чист въздух, вода, храна и суровини за медикаменти и продукти, жизненоважни за нашето здраве и качеството ни на живот. Освен всичко това естествената околна среда осигурява работа за безброй европейци в селското стопанство, туризма, рибарството и в много други сектори.

Много е трудно да се даде паричен израз на тези ресурси, но оценките сочат стотици милиарди евро годишно.

Природата е в основата на всичко и нашето оцеляване зависи от нея.

Финландия — гори за бъдещето

Дървопреработвателната промишленост е силно развит икономически отрасъл в Централна Финландия. Към нея трябва да се подхожда в духа на устойчивото развитие, за да се гарантира оцеляването на горите. Чрез „Натура 2000“ частните собственици и органите за защита на околната среда работят съвместно за разработването на планове за управление на горите, като се търси баланс между икономическия потенциал и нуждите с оглед опазване на природата.

© Kirsten Sundseth

Факт 2 — „Натура 2000“ е партньорство между хората и дивата природа

„Натура 2000“ заема централно място в политиката на ЕС за биологичното разнообразие: това е уникална и амбициозна програма за устойчиво развитие и запазване на изключително богатото природно наследство на Европа.

Когато държавите членки и Европейската комисия определят и приемат зони с особена ценност, които да станат част от мрежата, това не означава, че хората и икономическите дейности се изключват — тъкмо напротив. Насърчават се устойчивите дейности. „Натура 2000“ е изградена върху хармоничното съвместно съществуване между хората и природата, създавайки жив и променящ се естествен пейзаж: резултат от „опазване в партньорство“. Човешката грижа е необходима, за да се запазят много от познатите ни местообитания като ливади, степи и гори, а човекът е част от кръговрата на живота.

Икономическите дейности включват селско стопанство, туризъм, рибарство, лесовъдство, устойчив лов, отдиш и инфраструктурни проекти. Държавите членки обаче трябва да гарантират, че тези зони ще бъдат защитени от вредни въздействия и управлявани в съответствие с правилата, установени в Директивата за местообитанията.

Местните заинтересовани страни — собственици на земи, предприятия, местни власти, общински и природозащитни групи, трябва да се включат активно. Без обществена подкрепа този план няма да успее. Това изисква пълна прозрачност.

Комисията е създадала специален уебсайт с подробности за напредъка на мрежата: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/natura_2000/home.

Факт 3 — „Натура 2000“ е отражение на дългосрочния ангажимент на ЕС

Изминаха почти 30 години, откакто ЕС прие първия си голям законодателен акт за опазване на природата през 1979 г.

Важни дати за „Натура 2000“:

1979 г. — Директива за птиците: установяване на специални защитени зони (СЗЗ) за птиците.

1992 г. — Директива за местообитанията: създаване на „Натура 2000“ и изискване към държавите членки да определят територии със специален режим на защита (ТСПЗ).

2001 г. — В Гьотеборг, Швеция, лидерите на ЕС се споразумяха да спрат загубата на биологично разнообразие в ЕС до 2010 г.

2002 г. — Декларация от Ел Тейде: държавите членки се ангажират да повишат осведомеността за „Натура 2000“ и да включат в дейностите заинтересованите страни.

Азорските острови — грижа за природното богатство

Китовите и делфините са популярна туристическа атракция край бреговете на Азорските острови в Атлантическия океан. Прекалено много туристи обаче може да навредят на бозайниците, които са дошли да видят. Регионалното правителство на Азорските острови създаде кодекс за поведение за своите морски райони от „Натура 2000“ и работи с организаторите по наблюдението на китовите в осигуряването на обучение относно управлението и опазването на природните ресурси. Туристите са доволни и всички печелят.

Девет биогеографски региона

Алпийски: високите планински вериги със студен суров климат, гори и скалисти върхове; включва Алпите, Пиренеите и Апенините.

Атлантически: западните крайбрежни морски райони на Европа с равнини и скали и няколко големи речни устия. Топлото океанско течение Гълфстрийм обуславя меки зими и прохладни лета.

Черноморски: западното и южното крайбрежие на Черно море в България и Румъния. Делтата на река Дунав е лабиринт от мочурища, езера и острови, даващи подслон на много животински видове.

Бореален: обхваща Северна Европа и стига до Арктическия кръг; гори покриват 60 % от района, който дава убежище на хиляди прелетни птици.

Континентален: централните части на Европа — в голямата си част земеделски, обхващащ 13 държави от Франция до Полша. Характеризира се с горещи лета и студени зими.

Макаронезийски: състои се от европейските вулканични острови в Атлантическия океан: Азорските острови, островите Мадейра и Канарските острови. Покрива само 0,3 % от територията на ЕС, но в него се срещат 19 % от видовете местообитания със значение за ЕС.

Средиземноморски: горещите сухи държави в Южна Европа с планини, пасища, острови и дълги брегови ивици.

Панонски: степите на Унгария и Южна Словакия; сухите пасища на Карпатския басейн са дом на до 40 % от унгарските растителни видове.

Степен: простиращ се от Букурещ (Румъния) на запад, през долната част от естествено наводняваните райони на река Дунав и на север до Черно море, с ниско разположени равнини и влажни зони.

Факт 4 — Мрежата се разраства непрекъснато

Държавите членки определят териториите по „Натура 2000“ в партньорство с Комисията и имат на разположение шест години, за да приложат необходимите управленски мерки. Разнообразието на природните местообитания и видове в мрежата нарастваше с всяко разширяване на ЕС. През 1995 г. присъединяването на Швеция и Финландия създаде Бореалния регион. През 2004 г. Унгария, Словакия и Чешката република добавиха Панонския регион, а през 2007 г. Румъния и България донесоха със себе си Степния и Черноморския регион, увеличавайки още повече богатото разнообразие на мрежата от флора и фауна.

Нарастването напоследък бе особено бързо:

- В периода между 2001 г. и 2004 г. бяха добавени територии в четири региона (Макаронезийския, Алпийския, Атлантическия и Континенталния).
- През 2005 г. бяха добавени допълнителни територии в Бореалния регион, а през 2006 г. — в Средиземноморския.
- През ноември 2007 г. бяха добавени първите панонски райони, а Атлантическият, Северният и Континенталният регион бяха актуализирани. Така в мрежата бяха включени територии от десетте нови държави-членки и бе добавена сухоземна площ с големината на Португалия.
- През януари 2008 г. бяха актуализирани Алпийският и Макаронезийският регион, последвани от Средиземноморския регион през пролетта.

Мрежата от дълбоководни морски зони по „Натура 2000“ е все още непълна и тук е необходимо допълнително разрастване.

Към края на 2008 г. „Натура 2000“ покрива суша, чиято територия е по-голяма от тази на Испания и Италия, взети заедно. Нови актуализации са планирани през 2009 г.

Факт 5 — „Натура 2000“ е план за бъдещето

През следващите години опазването на биологичното разнообразие ще бъде по-важно от всякога.

Изменението на климата повишава температурата в световен мащаб и влияе върху сезоните, като този процес ще продължи дори ако бъдат намалени емисиите на парникови газове. Това оказва сериозно въздействие върху екосистемите и дивата природа.

- Естественият ход на събития като размножаване и миграция се променя във времето.
- Проучванията показват промени в популациите на прелетните птици.
- Повечето земноводни и влечуги може да загубят подходящите си местообитания до 2050 г.
- Пъпкуването и цъфтежът на европейските растения настъпва по-рано. Повече от половината от европейските растителни видове може да се окажат застрашени към 2080 г.

Зоните по „Натура 2000“ представляват много важно пространство за природата и трябва да са достатъчно големи и взаимосвързани при възможност, за да дадат на биологичните видове възможност да оцелеят или да се преместят, приспособявайки се към променящия се климат. В Испания например сред малкото останали представители на вида иберийски рис се забелязват случаи на кръвосмешение, тъй като пътните мрежи ги ограничават до изолирани участъци земя.

Защитата на биологичното разнообразие помага на свой ред за противодействие на изменението на климата, тъй като горите и торфищата поглъщат и натрупват въглерода. „Натура 2000“ предоставя възможност за естественото функциониране на екосистемите и поради това е фажан фактор за нашата застраховка „Живот“ за в бъдеще.

Финансиране от ЕС

Финансовата помощ на ЕС за „Натура 2000“ нарасна значително с течение на годините. От 1992 г. до 2006 г. компонентът „LIFE Природа“ на програмата „LIFE“ предостави основните средства за демонстрационни проекти и проекти за най-добри практики. През 2007 г. бюджетът за „LIFE+“ (2007–2013 г.) финансира проекти на стойност 187 милн. евро, като 50 % от средствата бяха отпуснати за природата и биологичното разнообразие. Основното финансиране за управлението на териториите обаче се предоставя на държавите членки чрез структурните фондове и Фонда за развитие на селските райони.

Проследяване на резултатите от мрежата

Важно е да се знае дали „Натура 2000“ успява да постигне своите цели. Периодичното издание „Барометър Натура“ отчита два пъти годишно най-новия напредък. От своя страна Комисията прави оценка на докладите за изпълнение на държавите членки един път на шест години. В процес на разработване е географска информационна система (GIS), чиято цел е да предоставя онлайн информация за цялата мрежа „Натура 2000“.

Факт 6 — Част от международни усилия

Европа не е сама в усилията си да запази биологичното разнообразие. Конвенцията за биологичното разнообразие на ООН бе сключена на Световната среща на високо равнище за Земята в Рио де Жанейро през 1992 г. На нея се призова за запазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие и се прие световна цел за значително намаляване на загубата на глобалното биологично разнообразие към 2010 г. „Натура 2000“ е основният принос на ЕС за изпълнението на програмата на Конвенцията за биологичното разнообразие за работа в защитените територии и си поставя за цел да създаде добре управлявани национални и регионални системи от защитени зони на сушата (до 2010 г.) и в морските райони (до 2012 г.).

Допълнителна информация

ГД „Околна среда“, уебсайт на „Натура 2000“:
(http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm)

Европейска агенция за околната среда
(http://reports.eea.europa.eu/report_2002_0524_154909/en)

Служба за публикации

© Европейска комисия, 2009 г.
Възпроизвеждането е разрешено
при посочване на източника.
doi:10.2779/42748

ISBN 978-92-79-12110-4

9 789279 121104

